

Commentaar op de Bijbel
Galaten

Johannes Calvin

DE BRIEF VAN PAULUS AAN
DE GALATEN

Johannes Calvijn

IMPORTANTIA PUBLISHING

www.calvijn.org
www.importantia.com

Copyright Nederlandse vert. © 2000 Importantia Publishing, Dordrecht.
Oorspronkelijke uitgave *Commentaires de Jehan Calvin sur le Nouveau Testament, t me troisième*, Paris, 1855.

Vertaling: Evert van der Poll
Omslagontwerp: Stef van der Feen, Henk Noppe
Vormgeving: Henk Noppe
Productie en distributie: Ce eL eS (www.cross-link.biz)

Uitgave:
Importantia Publishing
Postbus 9187
3301 AD Dordrecht
tel. 078-6146077
info@importantia.com

www.importantia.com
www.calvijn.org

ISBN-10: 90 5719 107 5
ISBN-13: 978 90 5719 107 7

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en / of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

No parts of this work may be reproduced in any form by print, photocopy, microfilm, electronic or any means without written permission of the publisher.

INHOUD

VOORWOORD	5
INLEIDING OP DE BRIEVEN VAN PAULUS AAN DE GALATEN	7
HOOFDSTUK 1	15
Galaten 1:1-5	15
Galaten 1:6-9	22
Galaten 1:10-14	28
Galaten 1:15-24	32
HOOFDSTUK 2	41
Galaten 2:1-5	41
Galaten 2:6-10	48
Galaten 2:11-16	57
Galaten 2:17-21	67
HOOFDSTUK 3	77
Galaten 3:1-5	77
Galaten 3:6-9	82
Galaten 3:10-14	88
Galaten 3:15-18	93
Galaten 3:19-22	99
Galaten 3:23-29	106
HOOFDSTUK 4	115
Galaten 4:1-5	115
Galaten 4:6-11	122
Galaten 4:12-20	128
Galaten 4:21-26	136
Galaten 4:27-31	144
HOOFDSTUK 5	149
Galaten 5:1-6	149
Galaten 5:7-12	157
Galaten 5:13-18	161
Galaten 5:19-21	167
Galaten 5:22-26	170
HOOFDSTUK 6	175
Galaten 6:1-5	175

Galaten 6:6-10	181
Galaten 6:11-13	186
Galaten 6:14-18.....	189

VOORWOORD

*Aan de zeer uitnemende Vorst en Heer Christoffel, Hertog van
Württemberg, Graaf van Montbéliard, enzovoort.*

Van Johannes Calvijn, gegroet.

Nu ik, die voor u een onbekende ben, o zeer uitnemende Vorst, de vrijheid neem deze commentaren aan u op te dragen, wil ik daarmee geen moeilijkheden veroorzaken. Daarom acht ik het mijn plicht enige verontschuldiging aan te voeren voor mijn vrijmoedigheid, opdat niemand deze toevallig als een uiting van vrijpostigheid zal aanmerken. Aangezien de verontschuldiging eenvoudig en begrijpelijk is, zal ik haar in weinig woorden samenvatten.

Er zijn twee hoofdredenen die mij hiertoe hebben gebracht. Hoewel u uit uzelf gedreven en moedig genoeg bent de rechte weg te vervolgen, heb ik toch gedacht dat het geen overbodige aansporing zou zijn, wanneer ik u nadrukkelijk uitnodig en aanmoedig tot een zorgvuldige lezing van dit commentaar. Het zal u uitstekende middelen aanreiken om u te versterken. God heeft er in zijn genade voor gezorgd dat u beschikt over een hulp waarvan het merendeel van de vorsten van deze tijd verstoken is, namelijk dat u vanaf uw jeugd goed onderwezen bent in de Latijnse taal en dat u zich dus kunt wijden aan het lezen van goede en heilige boeken.

Als er ooit een tijd is geweest waarin de vertroosting die men uit de heilige leer put, noodzakelijk is, dan is het tegenwoordig wel. De huidige rampspoed van de Kerk maakt dat de andere zaken, of beter gezegd de diverse andere en vreemdere zaken die zich aandienen, overbodig zijn, zelfs voor de edelen en dapperen van hart. Daarom: laat ieder die ernaar verlangt standvastig en onoverwinnelijk te blijven tot aan het einde, zich geheel op dit steunpunt baseren. Laat ieder die zoekt naar een onwankelbare steun en toeverlaat, leren zich hierachter te scharen, als in een versterkte en veilige vrijplaats,

In deze vier brieven zoals ik die uitgelegd en verhelderd heb en die ik u thans aanbied, hoogedele Vorst, zult u vele goede punten van vertroosting vinden, afgestemd op de huidige tijd. Ik zie ervan af ze nu allemaal te noemen, want zij dienen zich vanzelf wel aan, ieder op zijn plaats.

Ik kom op de tweede reden die mij, zoals gezegd, heeft aangespoord dit werk aan u op te dragen. Temidden van de grote verwarring die thans in de wereld heerst, waardoor de één gaat wankelen en de ander volkomen terneergeslagen wordt, bewaart u altijd een wonderbaarlijke rust en gematigdheid en tegelijkertijd een unieke standvastigheid tegen alle aanvallen en stormen. Vandaar dat het mij voor het gemeenschappelijk nut van de hele Kerk, een goede zaak lijkt om u ten voorbeeld te houden als een mooie en heldere spiegel, als een voorbeeld dat ieders navolging verdient.

De Zoon van God geeft deze opdracht aan al de zijnen, in gelijke mate, en al de zijnen kiezen ervoor liever te strijden onder het teken van zijn kruis dan te overwinnen met de wereld. Dat neemt niet weg dat er toch maar weinigen gevonden worden die bereid en vastbesloten zijn zich te voegen bij de strijd die thans gaande is. Het is dus des te noodzakelijker dat deze mooie maar uiterst spaarzame voorbeelden, waaronder dat van u, helder schijnen voor het oog van de mensen her en der, om hen wakker te roepen en opdat zij hun luiheid en laksheid van hart afleren.

Wat mijn commentaren betreft, wil ik alleen maar zeggen dat men er misschien meer onderwijs en nuttig voordeel in zal aantreffen dan dat het voor mij gepast is van te voren toe te zeggen en te beloven. Vandaar dat ik er de voorkeur aan geef dat u er, al lezend, zelf een oordeel over velst.

Gode bevolen, hoogedele Vorst. Moge de Here Jezus u nog lang bewaren, tot zijn eer en tot de voortgang van zijn Kerk, en u besturen door zijn Heilige Geest.

Genève, op de eerste februari 1548.

INLEIDING OP DE BRIEVEN VAN PAULUS AAN DE GALATEN

Het is voldoende bekend in welk deel van Klein-Azië de Galaten hebben gewoond en welke omvang hun land had. Voor wat betreft hun afkomst en de plaats van hun oorsprong zijn de oude schrijvers het niet met elkaar eens. Allen zeggen wel dat zij Galliërs zijn geweest, dat zij daaraan zelfs hun naam hebben ontleend, want men duidde hen aan met een samengesteld woord: Galliër-Grieken. Er is echter altijd twijfel gebleven over de vraag uit welk deel van Gallië ze gekomen waren.

De geograaf Strabo¹ denkt dat diegenen onder hen die Tektosagonen genoemd werden, uit de Provence gekomen waren, en de overigen uit het Keltische Gallië. Dit is de meest gangbare opvatting.

Plinius² voegt de Tektosagonen samen met de bewoners van Amiens en vrijwel alle auteurs zijn het erover eens dat zij vergezeld werden door de Tolistobogen die verderop bij de Rijn woonden. Daarom acht ik het waarschijnlijker dat zij afkomstig waren uit de meest noordelijke streek van Gallië, te weten Belgica, het gebied tussen de Rijn en de zee van Engeland. De Tolistobogen bevolkten het land dat men tegenwoordig het gebied van Kleef of Brabant noemt. De gangbare misvatting is volgens mij ontstaan, doordat een deel van de Tektosagonen is opgetrokken naar het land van de Provence en het in bezit genomen heeft. Ze hebben hun naam echter behouden en gaven deze eveneens aan het land dat zij veroverd hadden. Dat is ook de opvatting van Ausonius, een dichter uit Bordeaux die in het Latijn schreef. Hij zegt ergens: "... tot de Teutosagen, die eerst Belgen heetten." Hij noemt hen Belgen en geeft te verstaan dat men hen eerst Teutosagen en naderhand Tektosagen noemde.

1 Noot vertaler: Strabo, Geografie, boek IV, hoofdstuk 2,1 en boek XII, hoofdstuk 5,2.

2 Noot vertaler: Plinius de Oudere, *Historia naturalis*, boek V, hoofdstuk 42.

Nu is het zo dat Caesar³ hen in het Zwarte Woud situeert, dat in die tijd Hercinia heette. Ik geloof dat dit is bedoeld als een variant, temeer omdat ze zich uit hun eigen land teruggetrokken hadden in Hercinia. Dit kan men ook afleiden uit de passage van Caesar zelf, waarin dit namelijk wordt vermeld.

We hebben genoeg gepraat over hun afkomst. Plinius⁴ spreekt over de Galaten die wonen in dat deel van Azië dat met hun naam werd aangeduid. Hij zegt dat zij drie hoofdsteden hebben gehad, aangezien zij waren onderverdeeld in drie volken, te weten de Tektosagen, de Tolistobogen en de Trokmen. Zij bevonden zich daar temidden van buurvolken die niet erg strijdlustig en slecht toegerust voor de oorlog waren. Zij hebben hun zaken in het begin zo goed behartigd dat al vrij snel het grootste deel van Klein-Azië hen schatplichtig was. Uiteindelijk trad er een verwording op en verloren zij geleidelijk hun deugden van weleer en gaven zich over aan geneugten en aan de verloedering. Daardoor kostte het de Romeinse consul Cneius Manlius weinig moeite hen in een korte oorlog te verslaan en te onderwerpen. In de tijd van Paulus werden zij overheerst door de Romeinen.

Paulus had hen op trouwe wijze onderwezen in het evangelie. Toen hij weer vertrokken was, zijn er valse apostelen gekomen die het goede zaad aantastten door valse en kwaadaardige leringen. Zij leerden dat het nog steeds nodig was allerlei ritens in acht te nemen.

De zaak leek op het eerste gezicht misschien vrij onbelangrijk, maar Paulus beschouwt haar als een hoofdonderdeel van het christelijk geloof en gaat erover in discussie. Terecht, want het is zeker geen gering kwaad wanneer men de helderheid van het evangelie verduistert, wanneer men het geweten bindt en ieder verschil tussen het Oude en het Nieuwe Testament wordt weggenomen. Bovendien zag hij dat er met deze dwalingen een kwaadaardige en verderfelijke opvatting was binnengedrongen, namelijk dat de mens de gerechtigheid zou

3 Noot vertaler: Het betreft hier de Tektosagen die naast het Zwarte Woud (Hercinia) woonden. Julius Caesar, Gallische Oorlogen, boek VI, hoofdstuk 24.

4 Noot vertaler: Plinius de Oudere, *Historia naturalis*, idem.

kunnen verdienen. Dat is de reden waarom hij er zo fel en uitvoerig tegenin gaat.

Laten wij, nu wij gewaarschuwd zijn voor gevolgen van de zaak die de apostel hier behandelt, aandachtig lezen wat hij zegt.

Wanneer men afgaat op de commentaren van Hieronymus⁵ en Origenes,⁶ zal men zich verbazen waarom Paulus zich zo druk maakt over enkele uiterlijke riten. Maar wanneer men kijkt naar de bron, zal men ontdekken dat deze dingen het wel degelijk waard zijn zo scherp te worden bediscussieerd. Voor zover de Galaten zich door onnozelheid en goedgelovigheid, of erger nog, door lichtvaardigheid en dwaasheid van de rechte weg hadden laten afbrengen, wijst Paulus hen op bittere wijze terecht. Nee, ik ben het totaal niet eens met diegenen die denken dat Paulus hen ruw behandelt, omdat zij van nature traag en hardleers waren. De Efeziërs en de Kolossenzen waren evenzeer in verleiding gebracht. Als zij net zo lichtvaardig voet hadden gegeven aan het bedrog van de valse leraars als de Galaten, dan zou Paulus hen toch ook niet gespaard hebben? Het is dus niet de aard van het volk die hem tot deze onverschrokken opstelling bracht en waardoor hij zich zo kwaad op hen maakte. Het is veeleer hun laakbare opstelling die hem hiertoe heeft gedwongen. Nu wij gehoord hebben voor welke kwestie deze brief geschreven is, komen wij tot de volgorde en de wijze waarop zij wordt uitgewerkt.

In de eerste twee hoofdstukken doet Paulus moeite om zijn apostolische gezag in stand te houden. Tegen het einde van het tweede hoofdstuk gaat hij in het voorbijgaan al even in op het hoofdpunt, namelijk de kwestie van de rechtvaardiging van de mens. De eigenlijke plaats waar hij deze zaak doelbewust en volledig uiteenzet, is echter het derde hoofdstuk.

5 Noot vertaler: Hieronymus, *Commentariorum in Epistolam ad Galatas libri*, Proloog, boek I, hoofdstuk 2

6 Noot vertaler: Origenes, met name *Commentariorum in Epistolam Pauli ad Romanos libri*, boek II en V

Hoewel het lijkt dat hij in deze twee hoofdstukken vele zaken behandelt, geeft hij aan dat hij in feite maar één ding wil bewijzen, namelijk dat hij vergelijkbaar is met de grootste apostelen, dat er in zijn persoon geen enkele tekortkoming is op grond waarvan hij niet evenzeer en in dezelfde mate als de andere apostelen erkend zou mogen worden als een apostel.

Het is echter goed om te horen met welk oogmerk hij zijn best doet zijn reputatie in stand te houden. Wat maakt het op zich nu uit of hij belangrijker of minder belangrijk is dan Petrus, of dat allen gelijk zijn, als Christus maar regeert en als de zuiverheid van de gehele leer maar intact blijft! Als het nodig is dat alle anderen minder worden opdat de Christus meer zal worden, dan heeft het geen enkele zin te discussiëren over de waardigheid van mensen! Bovendien kan men zich afvragen waarom hij zich vergelijkt met de andere apostelen. Welk verschil was er tussen hem en Petrus, Jakobus en Johannes? Waarom was het nodig om de ene apostel tegenover alle andere te plaatsen, terwijl zij in werkelijkheid in eenheid en verbondenheid met elkaar optrokken? Mijn antwoord hierop is dat de valse apostelen die misbruik van de Galaten hadden gemaakt om zelf in hoger aanzien te komen en om hun eigen belangen te bevorderen, zich hadden bekleed met de naam van de apostelen, alsof zij door hen gezonden zouden zijn. Dat was een mooi middel om zichzelf gezag te verschaffen. Zij deden het voorkomen alsof zij de apostelen persoonlijk vertegenwoordigden en dat zij, door hun manier van spreken, hun spreekbuis waren. Zodoende ontnamen zij Paulus zijn naam, zijn kracht en zijn gezag. Zij stelden dat hij helemaal niet door de Heer was uitgekozen om een van de Twaalf te zijn, dat hij door de anderen ook nooit als zodanig was erkend, en dat hij zijn leer niet aan Christus ontleende, ja zelfs niet aan de andere apostelen.

Op deze manier werd het gezag van Paulus niet alleen verminderd maar ook voorgesteld als een gezag dat niet uitging boven dat van iedere gewone gelovige. Daarom zou hij veel minder zijn dan zij. Als het slechts om personen zou gaan, dan gold iemand als Paulus zeker als een van de geringste discipelen. Gezien de reden echter waarom zijn leer werd afgedaan, mocht hij niet zwijgen en moest hij er wel

openlijk tegenin gaan. Ziedaar de list van de satan: wanneer hij de leer niet openlijk durft aan te vallen, probeert hij langs verborgen wegen haar koninklijke waardigheid naar beneden te halen.

Laten we bedenken dat in de persoon van Paulus de waarheid van het evangelie zelf werd aangevallen. Als hij zich de eer van het apostelschap had laten ontnemen, dan volgde daaruit dat hij zich tot dan toe iets had toegeëigend, wat hem niet toekwam. Deze valse roem zou hem ook in andere zaken verdacht hebben gemaakt. Juist van dit punt hing dus het gezag van zijn leer af, namelijk of hij deze had ontvangen van een apostel van Jezus Christus of van een of andere gewone discipel. Aan de andere kant werd zijn leer in de schaduw gesteld van het schijnsel van grote persoonlijkheden. Deze valse apostelen gingen er prat op dat zij verbonden waren met Petrus, Jakobus en Johannes, waardoor zij aan zichzelf eveneens een apostolisch gezag toekenden. Als Paulus zich niet krachtig en standvastig tegen dergelijke opscheperij had verzet, dan had de leugen voet aan de grond kunnen krijgen en zou hij, in zijn persoon, de wijsheid van God hebben laten onderdrukken. Hij redeneert dus welbewust om zowel het ene als het andere te laten zien. Enerzijds is hij door de Heer aangesteld als apostel. Anderzijds is hij in niets de mindere van de overige apostelen, maar heeft hij dezelfde waardigheid en hetzelfde gezag als zij, omdat hij er eveneens de naam van draagt.

Hij kon ontkennen dat deze mooipraters door Petrus en zijn medewerkers gezonden waren of dat zij van hunnentwege een bepaalde taak en opdracht hadden meegekregen. Dat was evenwel niet genoeg, want deze verdediging legt pas echt gewicht in de schaal, wanneer hij erbij zegt dat hij even groot is als de apostelen zelf. Als hij op lagere toon gesproken had, dan had het geleken alsof hij niet zo erg zeker van zijn zaak was.

Jeruzalem gold in die tijd als de moeder van alle gemeenten, omdat vanuit haar het evangelie over de hele wereld was uitgewaaid en omdat zij gold als de hoofdzetel van de regering van Christus. Iedereen die vanuit die stad in andere gemeenten kwam, werd daar met eerbetoon ontvangen. Dat was geheel terecht, maar heel wat lieden

waren opgeblazen door een ijdele roem. Zij lieten zich erop voorstaan dat zij de apostelen goed gekend hadden of althans in hun school in de leer onderwezen waren. Vandaar dat alleen maar datgene hen kon behagen wat zij in Jeruzalem hadden gezien. Alle andere manieren van doen die niet gebruikelijk waren, wezen zij af. Sterker nog, die veroordeelden zij met klem. Deze bekrompenheid, die alleen maar wil dat de gewoonte van één kerk als universele wet wordt erkend, is dus een gevaarlijke pest. Zij komt voort uit een onbezonnen ijver, waarbij wij zo gegrepen zijn door een bepaalde leermeester of een bepaalde plaats, dat wij op ongenueanceerde wijze alle plaatsen en alle mensen willen dwingen in de richting van deze éne mens of tot de inzetten van deze ene plaats. Vervolgens worden die de enig juiste regel voor allen. Dit streven is altijd vermengd met eerzucht, of liever gezegd, deze overdreven bekrompenheid is altijd vol eerzucht.

Laten we terugkeren tot deze valse apostelen. Als zij, gedreven door een dwaze zucht tot nabootsing, alleen maar hadden geprobeerd overal het gebruik van die ritens in te voeren die zij in Jeruzalem in de praktijk hadden gezien, dan hadden zij al behoorlijk wat kwaad aangericht. Er is immers geen enkele reden om van een gewoonte een vaste regel te willen maken. Het grootste kwaad zat echter in hun kwaadaardige en verderfelijke leer. Zij wilden namelijk het geweten gebonden houden en stelden dat de gerechtigheid is gelegen in het verrichten van bepaalde ritens. Nu begrijpen wij waarom Paulus met zoveel gedrevenheid spreekt om zijn apostelschap in stand te houden en waarom hij zich vierkant tegenover de valse apostelen opstelt.

Hij vervolgt dit betoog tot het eind van het tweede hoofdstuk, waar hij begint met het behandelen van de hoofdzaak, namelijk dat wij zonder tegenprestatie⁷ worden gerechtvaardigd voor God en beslist niet door de werken der Wet. Dit is het argument waarop hij zich baseert: als ritens niet de kracht hebben om ons te rechtvaardigen, dan is het verrichten ervan dus ook niet noodzakelijk. Hij behandelt echter niet alleen de ritens maar de werken in het algemeen, anders zou zijn betoog kil zijn gebleven.

7 Noot vertaler: Of: "om niet" (in het Frans: "gratuit" of "gratuitement").

Mocht iemand denken dat Paulus te veel over dit onderwerp uitweidt, dan moet hij zich twee dingen realiseren. Ten eerste was het niet mogelijk de kwestie anders op te lossen dan met behulp van dit algemene principe: dat wij worden gerechtvaardigd louter en alleen door de genade van God. Dit principe sluit niet alleen de riten uit maar ook de andere werken. Ten tweede staat Paulus niet zozeer stil bij de riten als zodanig maar veeleer bij de kwaadaardige opvatting die daaraan verbonden werd: dat wij het behoud door de werken zouden kunnen verkrijgen. We merken dus op dat de heilige apostel niet overdrijft wanneer hij zo'n groot deel van zijn betoog aan dit punt wijdt. Het was nodig de bron van de hele zaak aan te wijzen opdat de lezers zouden weten dat het hier beslist niet om een bijkomstigheid gaat maar om een zaak van het hoogste belang. Het gaat hier om de vraag door welk middel wij het behoud verkrijgen. Wie denkt dat de apostel slechts bij een bepaald detail stilstaat, namelijk de kwestie van de riten, maakt een ernstige fout. Paulus snijdt deze kwestie alleen maar aan, omdat zij niet met andere zaken vermengd mag worden.

Wij hebben een vergelijkbaar voorbeeld in Handelingen 15, waar sprake is van een verschil van mening en een discussie over de riten. De vraag was of het verrichten daarvan noodzakelijk was. Om deze kwestie op te lossen, verwijzen de apostelen naar het ondraaglijke juk van de Wet en naar de vergeving van zonden zonder tegenprestatie. Wat willen zij daarmee aangeven? Het lijkt immers dat zij op ongeoorloofde wijze een zijspoor inslaan en zonder reden afstappen van de zaak die hen was voorgelegd. Zo is het niet, want de betreffende dwaling kon alleen maar krachtig worden weerlegd door te wijzen op een universeel principe. Als ik bijvoorbeeld een verdediging moest aanvoeren voor het eten van vlees, zou ik niet alleen melding maken van de betreffende voedingswaren, maar me ook wapenen met een algemene leer. Ik zou dan aantonen dat menselijke tradities ertoe dienen om het geweten te binden en direct daarop de volgende stelregel hanteren: er is maar één Wetgever die de kracht heeft om te behouden en verloren te doen gaan. Kortom, Paulus leidt in zijn bewijsvoering het bijzondere af uit het algemene, via de negatieve weg. Dat is een

vrij gangbare manier van discussiëren, de meest natuurlijke eigenlijk die er is.

Wanneer wij eenmaal tot dit punt in de brief aangekomen zijn, zullen wij zien via welke getuigenissen en redeneringen hij de volgende stelling bewijst: wij worden uitsluitend door de genade van Christus gerechtvaardigd. Dat is wat hij tot aan het einde van het derde hoofdstuk uit de doeken doet.

Aan het begin van het vierde hoofdstuk behandelt hij het juiste gebruik van ritën en de reden waarom zij ingesteld zijn. Daar laat hij ook zien dat zij thans afgeschaft zijn. Het was nodig om in te gaan tegen de absurde gedachte die onmiddellijk bij iedereen opkwam: voor welk doel zijn de ritën indertijd eigenlijk ingesteld? Zijn ze onnuttig? Hebben de vaders zich tevergeefs de moeite getroost ze te verrichten? Met enkele woorden sluit hij zowel het één als het ander uit door te zeggen dat zij in hun tijd beslist niet overbodig waren, maar dat zij thans afgeschaft zijn door de komst van Christus, in die zin dat Hij de waarheid en het einddoel van deze ritën is. In dat verband zegt hij dat we bij Hem moeten stilstaan.

Ook geeft hij kort aan waarin onze toestand verschilt van die van de vaders. Daaruit volgt dat de leer van de valse apostelen verdorven en gevaarlijk is, omdat zij de helderheid van het evangelie verduistert door het in de schaduw van vroeger tijden te plaatsen. Hij voegt aan de leer enkele vermaningen toe om de lezer tot oprechte toewijding te bewegen. Tegen het einde van het hoofdstuk tooit hij zijn verhandeling met een mooie allegorie.

In het vijfde hoofdstuk vermaant hij zijn lezers de vrijheid te bewaren die zij door het bloed van Christus verkregen hebben, opdat zij hun geweten niet overgeven om te worden gebonden door tradities van mensen. Desalniettemin voegt hij er een strenge vermaning aan toe om aan te geven waarin die vrijheid bestaat en wat de ware en juiste manier is om deze vrijheid in praktijk te brengen. Met het oog hierop laat hij zien wat de echte christelijke bezigheden zijn, opdat wij onze tijd niet verdoen met het verrichten van ritën zonder toe te komen aan de hoofdzaken.

HOOFDSTUK 1

GALATEN 1:1-5

1. *“Paulus, een apostel.”* Wij hebben elders gezegd dat Paulus de gewoonte heeft zich in zijn begroetingen de naam apostel toe te kennen, om door zijn persoon gezag aan zijn leer te geven.¹ Nu hangt het gezag van de persoon niet af van het oordeel noch van de wil van mensen, maar alleen van de roeping van God. Vandaar dat hij slechts verlangt gehoord te worden voor zover hij apostel is. Laten we dus altijd onthouden dat in de kerk niemand anders gehoord mag worden dan alleen God en degene die door Hem als Meester is aangesteld, te weten Jezus Christus. Vandaar dat ieder die zich de opdracht tot onderwijs wil toekennen, moet spreken uit naam van God of van Christus. Aangezien de roeping van Paulus onder de Galaten meer ter discussie stond dan in andere kerken, voegt hij er in deze brief iets meer aan toe dan in zijn andere brieven, namelijk om zijn apostelschap te onderstrepen. Niet alleen bevestigt hij dat hij door God geroepen is, maar hij ontkent daarentegen juist dat hij door of vanwege mensen geroepen is.

Let wel, hij spreekt over het apostelschap en niet over het algemene ambt van herder. De kwaadsprekers durfden hem niet geheel en al van de eer en de titel van zijn bediening te ontdoen. Zij ontnamen hem alleen de naam en het gezag van apostel. Het gaat hier over het apostelschap in de specifieke zin van het woord. Dit woord verwijst namelijk naar twee categorieën. Soms staat het voor alle aankondigers van het evangelie. Soms, zoals hier, duidt het specifiek op het eerste en meest eerbiedwaardige ambt dat er in de kerk bestaat. Bijgevolg is Paulus dus de gelijke van Petrus en de overigen van de Twaalf.

1 Noot vertaler: Vergelijk met name Calvijns commentaar op de Brief aan de Romeinen, bij hoofdstuk 1 vers 1.

In het eerste deel van de volgende bijzin staat dat hij “*niet vanwege mensen*”² geroepen is. Dat heeft hij gemeen met alle ware dienstknechten van Christus. Mensen mogen zich de eer van het apostelschap niet toekennen. Mensen hebben evenmin het vermogen deze eer toe te kennen aan wie zij daartoe goed genoeg achten. Het is alleen aan God om zijn kerk te besturen. Vandaar dat de roeping niet rechtmatig kan zijn, indien zij niet van Hem komt. Het kan soms gebeuren dat een mens een rechtmatige roeping voor de kerk ontvangt, terwijl hij echter via slechte begeerten en niet vanuit een zuiver geweten in de bediening terecht komt. Daarentegen spreekt Paulus hier over de volmaakte bevestiging van zijn roeping, waarop niets valt af te dingen. “Maar,” zal iemand zeggen, “gebeurt het niet vaak dat de valse apostelen zich op hetzelfde laten voorstaan?” Dat is waar. Soms doen zij dat zelfs met meer arrogantie en plechtstatig gezag dan de ware dienstknechten van de Heer zouden durven vertonen. Zij missen echter de waarheid die Paulus naar voren kon brengen en naar voren heeft gebracht.

Het tweede deel van de bijzin zegt dat hij “*ook niet door een mens*” geroepen was. Dit is uitsluitend op de apostelen van toepassing, want het kon immers niet gezegd worden in het geval van een herder. Paulus zelf heeft met Barnabas in de ene na de andere stad oudsten aangesteld, daarbij rekening houdend met de stem van iedereen (Hand. 14:23). Hij geeft Titus en Timoteüs de opdracht hetzelfde te doen (2 Tim. 2:2, Tit. 1:5). Dat is gewoonlijk de manier om herders en dienaren van het Woord³ te kiezen, want het is niet nodig te wachten totdat God uit de hemel openbaart wie Hij heeft uitgekozen.

Waarom verwerpt de heilige apostel iets wat helemaal niet verkeerd maar juist lovenswaardig is? Ik heb al gezegd dat het voor Paulus niet voldoende was aan te tonen dat hij herder was of tot de algemene categorie van dienaren van het Woord, want het gaat hier om het apos-

2 Noot Calvijn: Of: niet door mensen.

3 Noot vertaler: Calvijn gebruikt het woord “ministre” (lett. dienaar). In de context van zijn theologie moeten we dit waarschijnlijk beschouwen als een verwijzing naar de “dienaar van het Woord”, oftewel het ambt van predikant. Vandaar de vertaling “dienaar van het Woord.”

telschap. Het was dus nodig dat de apostelen op andere wijze werden gekozen dan de herders, en wel direct door de Heer Zelf. Vandaar dat Christus zelf de Twaalf heeft geroepen (Mat.10:1). Vandaar ook dat toen de plaats van Judas opgevuld moest worden met een vervanger, de kerk niet zelf een opvolger durfde te kiezen bij meerderheid van stemmen, maar het lot wierp (Hand. 1:26). Het is zeker dat men herders nooit via loting kiest. Waarom gebruikte men deze methode dan wel voor de verkiezing van Matthias? Opdat hij door de hand van God in deze opdracht zou worden gesteld, want het apostelschap moest onderscheiden worden van de andere bedieningen. Vandaar dat Paulus benadrukt dat zijn roeping direct van God komt, dat wil zeggen zonder enige menselijke tussenkomst. Zodoende stelt hij zich buiten de algemene categorie van dienaren van het Woord.

Hoe kan hij ontkennen dat hij door mensen geroepen is, terwijl Lucas ons vertelt dat hij en Barnabas door de kerk van Antiochië geroepen zijn (Hand. 11:22-26)? Sommigen zeggen dat hij het ambt van apostel daarvoor al had uitgeoefend en dat deze aanstelling dus niet de basis van zijn apostelschap is. Men kan daar tegenin brengen dat de apostel in eerste instantie geroepen was voor de heidenen, waartoe ook de Galaten behoorden. Daarom is het juist te zeggen dat hij hier de roeping door de kerk niet geheel heeft willen uitsluiten en dat hij alleen maar wilde aantonen dat zijn apostelschap op een veel steviger voorrecht berustte. De discipelen uit Antiochië hebben Paulus inderdaad niet op grond van hun eigen oordeel de handen opgelegd. Zij hadden daartoe de opdracht ontvangen door middel van een godsspraak, dat wil zeggen een openbaring van God. Hij is dus van Godswegen geroepen, door een openbaring, en vervolgens door de Heilige Geest tot apostel der heidenen genoemd en als zodanig aangesteld. Daaruit volgt dat hij niet door mensen tot deze taak is gebracht, hoewel men naderhand de gebruikelijke rite tot aanstelling van dienaren van het Woord heeft verricht. Als iemand vindt dat hier sprake is van een verborgen tegenstelling tussen Paulus en de valse apostelen, dan spreek ik dat niet tegen, want zij beroemden zich inderdaad op mensen. In die zin is het alsof hij zegt: "Als zij zich erop laten voorstaan dat zij gezonden zijn door wie zij menen gezonden te zijn, dan zal ik niet

nalaten mij boven hen te stellen, want ik heb mijn opdracht gekregen van God en van Christus.”

“*Door Jezus Christus, en God, de Vader.*” Hij maakt van God “de Vader” en Christus de scheppers van zijn apostelschap. Hij noemt Christus het eerst want het is diens taak te zenden en wij zijn ambassadeurs van Hem. Voor de volledigheid voegt hij er echter de Vader aan toe, alsof hij wil zeggen: “Mocht er iemand zijn voor wie de majesteit van Christus nog niet genoeg is, dan moet hij weten dat dit ambt mij ook door de Vader is toevertrouwd.”

“*Die Hem opgewekt heeft uit de doden.*” Het is niet zonder reden dat hij hier melding maakt van de opstanding, want dat is het begin van de regering van Christus. Men minachtte Paulus, omdat hij in deze wereld niet met Christus gesproken had. Daarentegen laat hij zien dat Christus door zijn opstanding verheerlijkt is en dat Hij op grond daarvan zijn kracht op waarachtige wijze heeft getoond in de regering van zijn kerk. De roeping van Paulus heeft dus meer waardigheid dan wanneer hij was aangesteld door Christus toen deze nog sterfelijk was. Dit gegeven is van groot belang. Paulus geeft hiermee namelijk stilzwijgend te verstaan dat zijn tegenstanders een slechte strijd voeren tegen de roemruchte kracht van God die Hij heeft getoond in de opstanding van Christus, temeer omdat de hemelse Vader, die Christus uit de doden heeft opgewekt, zelf Paulus heeft aangesteld tot verkondiger van zijn goddelijke kracht.

2. “*En al de broeders...*” Het lijkt alsof hij geschreven heeft uit naam van diverse personen, opdat wanneer de Galaten zich niet veel gelegen lieten liggen aan één enkel persoon, zij misschien wel het oor zouden lenen aan meerderen en niet neer zouden kijken op een hele gemeente. Paulus heeft de gewoonte om de lezers aan het einde van zijn brieven de groeten over te brengen van zijn broeders, in plaats van deze broeders reeds aan het begin te noemen als medeschrijvers van de brief. In ieder geval noemt hij in de aanhef nooit meer dan twee anderen en dan altijd goede bekenden. Hier is een andere aanhef nodig. Hij betreft alle medewerkers erbij, hetgeen hij volgens mij niet zonder reden doet. De eenstemmigheid van zoveel gelovigen moest in ieder

geval wat extra gewicht in de schaal leggen bij de Galaten, opdat zij zich wat dienstbaarder en handelbaarder zouden opstellen.

“Aan de gemeenten⁴ van Galatië.” Het was een uitgestrekt gebied met vele kerken, her en der verspreid. Het is verbazend dat de Galaten deze benaming krijgen, aangezien zij min of meer tegen Christus in opstand waren gekomen. Waar een kerk is, daar is immers ook eenheid van geloof? Hierop is mijn antwoord dat er nog enkele kenmerken van de kerk over waren, zoals een belijdenis van hun christenzijn, het aanroepen van de enige God, het gebruik van sacramenten en enkele bedieningen. Men ziet in de kerk dus nooit een zuiverheid die men zou wensen. Zelfs de meest zuivere gemeenten hebben nog wel enkele vlekken of smetten. Andere zijn niet alleen besmet, maar bijna geheel vervormd. Het is dus niet nodig dat wij ons zodanig door de minpunten in de leer en de zeden laten afstoten, dat zodra wij in een gemeente iets zien wat ons niet aanstaat, wij haar meteen de naam “kerk” afnemen.

Paulus leert ons hier een heel andere, een welwillende houding. Gemeenten die enkele minpunten hebben, moeten worden erkend als kerk van Christus maar dan wel zodanig dat wij niet ophouden de verkeerde zaken daarin te veroordelen. Men moet immers niet denken dat overal waar men een kerk tegenkomt die deze naam verdient, men ook alles wat men in een kerk kan wensen, in volmaakte zin zal aantreffen. Ik zeg dit omdat de pausgezinden⁵ die zich zo aan dit woordje vastklampen, willen dat alles wat zij naar voren brengen, ook bevestigd wordt. Er zit nogal wat verschil tussen de toestand in de kerk van Rome en die van de kerk in Galatië! Als Paulus vandaag zou leven, zou hij onderkennen dat daarin sprake is van miserabel verval en afschuwelijke losbandigheid. Is dat de ware kerk? Beslist niet! Om het kort en bondig te zeggen, de gemeente waar een zeker

4 Noot vertaler: Calvijn zelf geeft in dit verband de voorkeur aan het woord “kerken”.

5 Noot vertaler: Calvijn gebruikt het woord “papistes”, letterlijk: “paapsen”. Wij kiezen voor het woord “pausgezinden” omdat het gaat om aanhangers van het Roomse pausdom, het primaat van de bisschop van Rome.

deel van de kerk aanwezig is, wordt kerk genoemd, ook al is daar lang niet alles in de haak en in overeenstemming met datgene wat deze naam inhoudt.

3. *“Genade zij u en vrede van God, onze Vader, en van de Here Jezus Christus.”* Over deze vorm van begroeting is reeds gesproken in verband met de andere brieven. Ik blijf nog steeds bij mijn opvatting dat Paulus verlangt dat God de Galaten genadig zal zijn, en vervolgens dat alle dingen voor hen goed zullen verlopen. De gelukkige afloop van alle dingen komt ons immers toe door de genade en de welwillendheid van God. Hij bidt dat zowel het ene als het andere aan deze gemeente gegeven zal worden, door de Vader en tegelijkertijd door de Christus, want buiten Christus is er geen genade en geen gelukkige afloop.

4. *“Die Zichzelf gegeven heeft.”* Hij roemt hier van meet af aan de genade van Christus om de Galaten tot Jezus Christus te leiden en bij Hem te bepalen. Als zij de weldaad van de verlossing op de juiste waarde geschat hadden, waren zij nooit voor de vreemde praktijken gevallen. Inderdaad, ieder die Christus kent zoals Hij werkelijk is, houdt zich aan Hem vast, omarmt Hem met beide armen. Hij vertrouwt zich geheel en al aan Hem toe en verlangt niets meer. Dit is dus een uiterst goede remedie om onze geesten te zuiveren van alle soorten van dwaling en bijgeloof, alsmede een goed middel om ons in herinnering te brengen wat Christus voor ons betekent en wat Hij ons heeft gebracht.

“Die Zichzelf gegeven heeft voor onze zonden.” De betekenis van deze woorden is niet gering. Paulus wil de Galaten waarschuwen dat men de reiniging van de zonden en daardoor de volmaakte gerechtigheid nergens anders moet zoeken dan in Christus, want Hij heeft Zichzelf aan de Vader gegeven als een offer. Hij is dus zozeer het ware offer voor onze zonden dat het gewoon boosaardig zou zijn Hem naast of tegenover andere vormen van genoegdoening te plaatsen, welke deze ook zijn mogen. Sterker nog, deze verlossing heeft zo'n grote prijs en waardigheid dat zij niet anders dan verrukking en bewondering bij ons kan opwekken. Overigens, hetgeen Paulus hier aan Christus toeschrijft, wordt door de Schrift op andere plaatsen aan God de Vader

toegeschreven. Zowel de ene als de andere manier van spreken is juist. De Vader heeft in zijn eeuwige raadsbesluit dit middel tot verzoening en genoegdoening voor ons bestemd. Bovendien heeft Hij van zijn liefde voor ons getuigd door zelfs zijn enige Zoon niet te sparen, maar over te geven voor ons. Aan de andere kant heeft Christus zichzelf als offer gegeven, opdat Hij ons met God zou verzoenen (Rom. 8:32). Daaruit volgt dat zijn dood een genoegdoening voor onze zonden is.

“Om ons te trekken uit de tegenwoordige boze wereld.” Hij geeft ook aan wat het doel van de verlossing is, namelijk dat Christus ons door zijn dood voor Zichzelf verworven heeft, opdat wij zijn eigendom zouden zijn. Dit gebeurt wanneer wij van de wereld worden afgescheiden, want zolang wij nog in de wereld zijn, behoren wij in niets aan Christus toe.

Het woord “wereld” wordt hier gebruikt als aanduiding van de verwording die er in de wereld is, net als in de eerste brief van Johannes, waar gezegd wordt dat “de gehele wereld in het boze ligt” (5:19). Dat staat ook in diverse andere bijbelgedeelten, zoals in het evangelie waar de Christus zegt: “Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt maar dat Gij hen bewaart voor de boze” (Joh. 17:15). De verwording is iets anders, want Hij duidt hier het huidige leven aan. Wat betekent “de wereld” hier? De mensen die afgescheiden leven van het Koninkrijk van God en de genade van Christus, want zolang de mens voor zichzelf leeft, is hij geheel verdoemd. De wereld en de wedergeboorte staan lijnrecht tegenover elkaar, evenals de natuur en de genade en als het vlees en de geest. Vandaar dat zij die uit de wereld geboren zijn, niets dan zonde en boosheid hebben. Dat komt niet voort uit de schepping maar uit hun eigen verwording. Christus is dus voor onze zonden gestorven om ons van de tegenwoordige wereld te bevrijden en af te scheiden.

“Boze.” Hij voegt deze kwalificatie toe om aan te geven dat de verwording of de perversie voortkomt uit de zonde en niet uit het geschapen zijn door God en ook niet uit het lichamelijke bestaan. Met dit ene woord haalt hij alle hoogmoed en arrogantie van de mensen omver, want hij stelt dat er buiten de vernieuwing die door de genade

van Christus tot stand komt, niets dan louter boosheid in ons huist. Wij zijn van de wereld en zolang Christus ons er nog niet uit weggetrokken heeft, regeert de wereld in ons en leven wij voor de wereld. De mensen mogen zich dan nog zo mooi voordoen, maar met al hun uitnemendheid zijn en blijven ze net zo boosaardig en pervers. Zij beschouwen zichzelf beslist niet zo, maar wij verdedigen evenwel de stelling die God hier door de mond van Paulus heeft uitgesproken.

“Naar de wil van onze God en Vader.” Hij laat zien wat de eerste bron van de genade is, namelijk Gods raadsbesluit. God heeft immers de wereld zo liefgehad dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft (Joh. 3:16). Merk op dat Paulus de gewoonte heeft Gods bedoelingen tegenover elke beloning en verdienste van de mensen te plaatsen. “Wil” betekent hier dus wat dit woord doorgaans betekent, namelijk “welbehagen”. Hiermee is dus gezegd dat Christus voor ons geleden heeft, niet omdat wij dat waard waren of omdat wij iets zouden hebben aangedragen wat Hem tot deze daad van barmhartigheid bewoog, maar omdat dit nu eenmaal het raadsbesluit van God was. “Van onze God en Vader”, wat ook opgevat kan worden als zei hij: “Van God die onze Vader is.”

5. *“Aan wie de heerlijkheid zij in alle eeuwigheid! Amen.”* Met heel zijn gevoel gaat hij plotseling over tot een dankzegging om hun geest op te wekken deze onschatbare weldaad van God goed op zich te laten inwerken, opdat ze zich vervolgens volgamer zullen opstellen. Wij moeten deze barmhartigheid van God telkens in herinnering bewaren. Dit is niet alleen een algemene vermaning maar ook een aansporing om Hem te verheerlijken.

GALATEN 1:6-9

6. *“Het verbaast mij.”* Hij begint met een terechtwijzing die alleen maar zo scherp is omdat de Galaten haar verdienen. Zijn felheid is echter vooral gericht tegen de valse apostelen, zoals wij dadelijk zul-

len zien.⁶ Hij beschuldigt hen ervan dat zij niet alleen tegen zijn leer maar ook tegen de Christus in opstand zijn gekomen. Zij konden niet langer vasthouden aan Christus, gezien de wetenschap dat wij door zijn genade zijn bevrijd van de dienstbaarheid aan de Wet. De grote nadruk die de valse apostelen op de rituelen legden, druiste daar volkomen tegenin. Daardoor zijn zij buiten Christus gebracht, niet alleen omdat zij het christenzijn afwezen maar ook omdat er in een dergelijke verwording slechts een ingebeelde Christus voor hen overbleef.

Zo is het ook met de pausgezinden van vandaag. Omdat zij een halve Christus willen, een Christus die in stukken is gescheurd, hebben zij helemaal geen Christus. Daardoor zijn ze buiten Hem geplaatst. Ze zijn vervuld van allerlei vormen van bijgeloof die lijnrecht tegen de natuur van Christus ingaan. We dienen dit goed in de gaten te houden, want wanneer wij toegeven aan zaken die tegen zijn ambt ingaan, worden wij daardoor van Christus afgebracht. Licht kan nu eenmaal niet met duisternis vermengd worden.

Op gelijksoortige wijze spreekt hij over “*een ander evangelie*”. Dat wil zeggen, een ander dan het ware, of een andersoortig dan het ware evangelie. De valse apostelen zeiden wel dat zij het evangelie van Christus predikten maar zij vermengden het met hun dromen en bedenksels en daardoor vernietigden zij het meest verheven kenmerk van het evangelie. Zij hadden een vals, verdorven en verworden evangelie. Paulus gebruikt een werkwoord in de tegenwoordige tijd, alsof hun val zich nog niet geheel voltrokken had. Het is alsof hij wil zeggen: “Ik zeg niet dat jullie al helemaal afgebracht zijn, want dan zou het veel moeilijker zijn tot de juiste weg terug te keren. Nu jullie nog halverwege zijn, roep ik jullie op meteen om te keren en geen stap meer op deze dwaalweg te zetten!”

Sommigen lezen: “...*van degene die u door de genade van Christus geroepen heeft.*” Zij denken dat dit betrekking heeft op de Vader. De lezing die wij volgen, is echter eenvoudiger.⁷ Wanneer hij zegt dat zij

6 Noot vertaler: Zie het commentaar bij hoofdstuk 1 vers 9.

7 Noot vertaler: Zie Hieronymus, *Commentariorum in Epistolam ad Galatas libri*, boek I, 1:6

“*vanwege Christus door genade geroepen zijn*”, dan dient dat om hen hun ondankbaarheid te verwijten. Verzet tegen de Zoon van God is op zich al een groot kwaad, maar een verzet tegen Hem terwijl Hij ons zonder tegenprestatie tot het behoud heeft geroepen, is nog veel schandelijker en ongelukkiger. De goedheid die Hij jegens ons aan de dag legt, maakt de zonde die wij in onze ondankbaarheid begaan, alleen maar ernstiger.

“*Zo schielijk laat afbrengen tot een ander evangelie.*” Hij overdrijft en dikt de gemeenheid van hun afvalligheid extra aan. Er is inderdaad nooit een goede gelegenheid om tegen de Christus in opstand te komen, maar de Galaten verdienden een extra harde terechtwijzing omdat zij al meteen na het vertrek van Paulus het slechte pad waren op gegaan. In het voorafgaande heeft hij hun ondankbaarheid getekend door haar tegenover de roeping te stellen die zij zonder tegenprestatie ontvangen hadden. Evenzo tekent hij nu hun lichtvaardigheid door aan te geven dat zij zich zo snel, “zo schielijk” hadden laten afbrengen.

7. “*En dat is geen andere zaak.*”⁸ (NBG: “en dat is geen evangelie”) Sommigen zijn van mening dat wij dit anders moeten vertalen: “Aan gezien er geen ander evangelie is.” Alsof het een soort verbetering is, zodat niemand op de gedachte zou kunnen komen dat er meerdere evangeliën zouden zijn.⁹ Wat mij betreft, vat ik de tekst veel eenvoudiger op, volgens de letterlijke betekenis van de woorden. Hij spreekt laatdunkend over de leer van de valse apostelen door te zeggen dat zij niets anders is dan een aanleiding om verwarring te zaaien en verwoesting aan te richten. Het is alsof hij wil zeggen: “Wat brengen zij jullie? Wat willen zij bereiken met hun strijd tegen de leer die ik heb onderwezen? Het is duidelijk dat zij niets anders doen dan u in verwarring brengen en het evangelie omver werpen.” De strekking blijft echter dezelfde, want ik geef toe dat hij door deze manier van spreken, verbetert wat hij daarvoor over een ander evangelie heeft gezegd. Ik

8 Noot vertaler: Hier volgen wij de afwijkende weergave van Calvijn omwille van diens betoog.

9 Noot vertaler: Zie Erasmus, *Annotationes in Epist. ad Galatas*, hoofdstuk 1.

heb alleen maar willen aantonen dat het Griekse woord volgens mij gebruikt wordt in de zin van “een andere zaak”, alsof hij wil zeggen: “Ik bedrieg u niet, ik houd u niet wat anders voor.”

*“En het evangelie van Christus willen verdraaien.”*¹⁰ Hij beschuldigt hen van iets anders, namelijk dat zij Christus verwonden door zijn evangelie te willen verdraaien. Dat is een afschuwelijk misdrijf, want “het evangelie verdraaien” is ernstiger dan het evangelie misbruiken. Zijn beschuldiging is evenwel geheel terecht, want wanneer de rechtvaardiging van de mens aan iets anders wordt toegeschreven en men het geweten aan banden legt, is Christus niet meer voldoende en komt de leer van het evangelie ten val. Men moet altijd goed in de gaten houden wat de hoofdzaken van het evangelie zijn. Wie daar tegenin gaat, is een verwoester van het evangelie.

De toevoeging van de woorden “van Christus” kan misschien op twee manieren worden verklaard. Of Christus is de auteur van het evangelie, zodat het uit Hem voortvloeit. Of het evangelie toont helder en zuiver wie Christus is. Overigens kunnen we er zeker van zijn dat hij met deze toevoeging wil aangeven, dat hij spreekt over het enige evangelie dat als het ware en natuurlijke evangelie mag worden beschouwd.

8. *“Maar ook al zouden wij, of een engel uit de hemel...”* Hij komt hier met een grote onverschrokkenheid op voor het gezag van zijn leer. Eerst onderstreept hij dat de leer die hij gepredikt heeft, het enige evangelie is en dat niemand haar dus moet verdraaien. Zonder dit punt zouden de valse apostelen kunnen tegenwerpen: “Ook wij willen dat het evangelie geheel intact blijft, wij hebben er echt niet minder waardering en respect voor dan jij!” Zo roepen ook de pausgezinden tegenwoordig dat het evangelie voor hen heilig en onaantastbaar is. Inderdaad, zij eigenen zich met groot respect de naam van het evangelie toe. Wanneer het echter om de praktijk gaat, vernietigen zij met geweld de ware en eenvoudige leer van het evangelie.

10 Noot Calvin: Of: “en dat is geen ander evangelie, maar er zijn er...” Noot vertaler: Of: “alsof er echt een ander evangelie zou bestaan, maar...”

Vandaar dat Paulus niet tevreden is met deze algemene instemming en aangeeft wat het evangelie precies is en wat het precies inhoudt. Hij zegt openlijk dat zijn leer het ware evangelie is, opdat men het niet ergens anders zal zoeken. Wat baat het immers wanneer men zegt dat men het ware evangelie wil bewaren, terwijl men niet eens weet dat het inhoudt? Onder de pausgezinden, met hun *stilzwijgend inbegrepen geloof* (zoals zij dat noemen),¹¹ zou dat overigens wel voldoende zijn maar onder christenen is er geen geloof wanneer er geen zekere kennis en zeker weten is (Tit. 1:1). Om te voorkomen dat de Galaten, die eertijds bereid waren het evangelie te gehoorzamen, nu afbuigen naar de ene of de andere kant en in hun onzekerheid niet meer weten waar ze zich aan moeten houden, wil Paulus dat zij blijven vasthouden aan zijn leer. Hij wil dat men zijn prediking verbindt met een vast geloof en hij spreekt zelfs een vloek uit over ieder die het waagt haar tegen te spreken. Sterker nog, hij begint bij zichzelf en het was ook nodig dat hij dat deed. Zodoende voorkomt hij de mogelijke aantijging van de onwelwillenden: “Jij wilt dat men zonder tegenspraak alles aanvaardt wat uit jouw mond komt, alleen maar omdat het jouw woorden zijn.” Vandaar dat hij allereerst het zichzelf onmogelijk maakt iets tegen deze leer te ondernemen, door aan te tonen dat hij in dezen geen enkel eigenbelang nastreeft. Daardoor onderwerpt hij de anderen niet aan zichzelf, maar schikt hij zich met de anderen onder de gehoorzaamheid (hetgeen ook verstandig is) om samen onderworpen te zijn aan het Woord van God.

Om de valse apostelen nog feller te kunnen bestrijden, spreekt hij zelfs over de engelen. Hij zegt niet alleen dat men niet naar hen moet luisteren, maar hij stelt dat men een afkeer van hen moet hebben. Het kan op sommigen vreemd overkomen dat hij de engelen noemt als tegenovergestelden van zijn leer! Als wij goed kijken naar dit alles, zoals het hoort, dan zien wij dat het nodig was dat hij zo sprak. Hoewel vaststaat dat de hemelse engelen niets anders kunnen aandragen dan de vaste waarheid van God, was er toch een discussie gaande

11 Noot vertaler: Calvin gebruikt de term “foi implicite”. Noot vertaler: Zie Petrus Lombardus, Sententiën, boek III, dist. 25, hoofdstuk 1-4. Thomas van Aquino, Summa theologica, deel II, vraag 2, art. 5-8.

over de zekerheid van de geopenbaarde leer aangaande het behoud van de mensen. Daarom was het niet genoeg dat Paulus deze leer boven het oordeel van de mensen plaatste, als hij niet tegelijkertijd had onderstreept dat zij boven alle engelen staat. Wanneer hij dus stelt dat de engelen die iets anders leren, uitgesloten en verderfelijk zijn, is dit argument wel gebaseerd op een onmogelijk geval maar daarmee beslist niet overbodig. Deze manier van spreken, in zulke vreemde bewoordingen, dient juist om de zekerheid van Paulus' prediking nog groter te maken. Hij zag dat men zich beriep op de hoge titels van mensen om stelling te nemen tegen hem en zijn prediking. Daarop zegt hij dat zelfs de engelen er niets van af kunnen doen. Toch rekent hij de engelen geen enkele fout toe, want ze zijn juist geschapen om de heerlijkheid van God op alle mogelijke manieren luister bij te zetten. Wie dus op heilige wijze hun naam misbruikt opdat daardoor God verheerlijkt wordt, doet dus niets af van hun waardigheid. Hieruit leren wij hoe groot de majesteit van het Woord van God is. En dat niet alleen, ook krijgt ons geloof hier een wonderbaarlijke bevestiging. Wanneer wij de daartoe de verzekering van het Woord van God hebben, wagen wij het zelfs engelen te weerspreken en te vervloeken.

Wanneer hij zegt: “*die zij vervloekt!*”, dan moet daaraan worden toegevoegd: *door u*. Over het Griekse woord anathéma (αναθεμα), dat wij hebben vertaald met *vervloekt*, is reeds gesproken in het commentaar op de eerste brief aan de Korinthiërs (12:3). Hier betekent het “weezinwekkend”, als een weergave van het Hebreeuwse charem (חרם).

9. “*Gelijk wij vroeger reeds gezegd hebben...*” Hij stopt nu met het spreken over zichzelf en over de engelen. Hij herhaalt opnieuw, in algemene zin, dat het geen enkel mens vrij staat een andere leer te onderwijzen dan wat hij aan de Galaten geleerd heeft.

Let op de zinsnede “*hetgeen gij ontvangen hebt*”. Paulus staat er altijd op dat wij niet vasthouden aan een evangelie dat onbekend is en dat door de eigen inbeelding van mensen wat in de lucht blijft hangen. Hij wil dat zij er een heldere definitie van hebben en zeker weten dat hetgeen hen onderwezen is en hetgeen zij zich toegeëigend hebben,

het ware evangelie van Christus is. Er is niets wat zo slecht bij het geloof past als een mening of een inbeelding. Wat zal er dus gebeuren wanneer iemand in twijfel verkeert en niet weet wat het evangelie is? Vandaar dat men ieder die het waagt een ander evangelie aan te reiken dan wat Paulus gebracht heeft, voor een demon moet houden. Hij spreekt al van een “ander” evangelie wanneer men het ware evangelie vermengt met menselijke bedenksels en zaken die niet juist zijn. De leer van de valse apostelen was niet totaal tegengesteld of anders, maar zij hadden het evangelie bedorven door valse toevoegingen.

De list van de pausgezinden is dus des te kinderachtiger wanneer zij denken dat zij zich bijna spelenderwijs aan deze woorden van Paulus kunnen onttrekken. Inderdaad, zij zeggen ten eerste dat wij niet over heel zijn prediking beschikken en dat wij niet kunnen weten wat zij inhield, tenzij de Galaten die het hebben gehoord, uit de doden zouden opstaan om ervan te getuigen. Vervolgens stellen zij dat Paulus hier niet verbiedt om er iets aan toe te voegen, maar alleen dat men er geen andere evangeliën op mag nahouden. Wij kunnen gemakkelijk uit de geschriften van Paulus afleiden wat zijn evangelie is geweest, althans zoveel daarvan als voor ons nuttig is om te weten. Anderzijds is het een duidelijke zaak dat het hele pausdom een afschuwelijke verdraaiing van dat evangelie is. Tenslotte blijkt uit deze situatie dat iedere ontaarde leer een andere is dan de prediking van Paulus. Het onderzoeken van deze listige bedenksels heeft dus geen enkel nut.

GALATEN 1:10-14

Nadat hij zijn prediking zo vrijmoedig geroemd en opgehemeld heeft, laat hij nu zien dat het zijn goed recht was om dat te doen en dat het dus geen dwaze grootspraak was. Om dit aan te tonen, gebruikt hij twee argumenten. Het eerste is ontleend aan de gevoelens van zijn hart, want hij past zich niet aan de mensen aan om hen voor zijn prediking te winnen of om bij hen in het gevele te komen. Het tweede argument is veel sterker, namelijk dat hij niet zelf de auteur van het evangelie is, maar dat hij getrouw aan de mensen heeft doorgegeven wat hij van God ontvangen had.